

*bylage 3
bz Wz 35, noot 119.*

Afschrift

-Proces-Verbaal No. 30 I t/m L , d.d. 27 FEBRUARI 1941.

Overtreding van Art. 141 sub 3 WETBOEK VAN STRAFRECHT.

Verdachte: ONBEKENDE(N) DADER(S).

Slachtoffer: H.E.KOOP, gewoond hebbende Vijzelstraat 88 hs., alhier.
Getuigen: Ph.B.Ruppert, wonende Reinier Vinkeleskade 61, alhier, en anderen.

Datum van het misdrijf
de overtreiding: 11 Februari 1941.

Plaats van het misdrijf
de overtreiding: het Waterlooplein, alhier.

Verdachte wordt voorgeleid op:

Politie te Amsterdam

PROCES-VERBAAL

~~HOOFDBUREAU e BUR~~

4e SECTIE 2e AFDEELING

No. 30 I

ONDERWERP:

Verhoor van getuigen,
behoorende bij proces-
verbaal No. 30/1941, van
de 4e Sectie 1e Afdeling.

Ik, ondergeteekende, EMMERIK PEETERS, agent van politie (rechercheur) der Gemeente Amsterdam, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter, dienstdoende aan het Hoofdbureau van Politie, Afdeling Centrale Recherche, verklaar het volgende:

Na daartoe bekomen opdracht hoorde ik op 18 Februari 1941, in verband met de in den namiddag van 11 Februari 1941 op het Waterlooplein alhier plaats gehad hebbende ongeregeldheden,

le

PHILIP BAREND RUPPERT,

geboren te Amsterdam 14 April 1907, van beroep reiziger, wonende Reinier Vinkeleskade No. 61, p/a Kuyper Cante, alhier (Zuid), die mij als volgt verklaarde: "Ik ben WA man bij de Nationaal Socialistische Beweging in Nederland. Op Dinsdag 11 Februari 1941 des namiddags te ongeveer 7 uur, vertrok ik met een Vendel WA mannen vanaf het Vendelhuis, Singel 400, alhier, langs het Spui, Rokin, Nieuwe Doelenstraat, Staalstraat, Zwanenburgerstraat, naar het Waterlooplein. Het Vendel stond onder bevel van den Hopman Raadsheer. Wat onze opdracht was wist ik niet. Op het Waterlooplein aangekomen, en marcheerende aan de kant van het plein, waar

zich de tramrails bevindt, hoorde ik aan de zijde van het plein, waar geen tram rijdt, een groote menigte, hoeveel menschen kan ik U niet zeggen, schreeuwen en joelen. Ik vermoedde toen, dat één van onze kameraden gemolesteerd werd. Op bevel van Hopman Raadsheer heb ik mij tezamen met de andere WA mannen naar die plaats begeven. Ik zag aldaar, dat de wachtmeester Koot, dien ik herkende aan zijn witte haar, onder drie mij onbekende mannen lag. Met eenige kameraden trachtte ik de opringende menigte tegen te houden, teneinde andere kameraden, die op verschillende plaatsen in gevecht gewikkeld waren, te beschermen. Ik kreeg toen eensklaps een klap op mijn hoofd met een hard voorwerp, ik vermoed een ijzeren staaf, daar er roode menie op de klep van mijn uniformpet is achtergebleven. Wie mij die klap gaf kan ik U niet zeggen. Tengevolge van dien klap kreeg ik een bloedende hoofdwond, en werd mijn bril vernield. Al vechtende tegen de opringende menigte trokken mijn kameraden en ik ons terug naar de Blauwbrug, alhier. Door een mij onbekenden man, waarschijnlijk een WA man in burger, ben ik toen naar het Brouwerswapen op het Rembrandtsplein alhier, gebracht, vanwaar ik naar het Binnengasthuis ben gegaan, om mijn wond te laten verbinden. Door de mij toegebrachte verwonding, ben ik gedurende een week, niet in staat geweest

PROCES-VERBAAL No. HOOFDBUREAU ~~XXXX~~ C. BUR.
 4 e SECTIE 2 e AFDEELING

geweest mijn werkzaamheden te verrichten. Van de mensen, die bij den aanval betrokken waren, kan ik niemand bij weerzien herkennen. Meer kan ik U niet zeggen."

2. Op 19 Februari 1941 hoorde ik,
 NICOLAAS MOSSEL,
 geboren te Velzen 19 Juni 1922, van beroep transportarbeider, wonende Singel 426 boven, Amsterdam (Centrum), die mij als volgt verklaarde: "Ik ben WA man bij de Nationaal Socialistische Beweging in Nederland. Op Dinsdag 11 Februari 1941, des namiddags te ongeveer 7 uur vertrok ik met een Vendel WA mannen, onder leiding van Hopman Raadsheer, vanaf het Vendelhuis, Singel 400, naar het Waterlooplein. Het Vendel bestond uit 47 man. Wat onze opdracht was, kan ik U niet zeggen. Toen wij op het Waterlooplein marcheerden, aan de zijde, waar zich de tramrails bevinden, riep een wielrijder ons toe, dat aan de andere zijde, van het plein (evenzijde), een kameraad afgemaakt werd. Hopman Raadsheer gaf daarop bevel in looppas naar de andere zijde van het Waterlooplein te gaan, om onzen kameraad te ontzetten. Al daar aangekomen, zag ik, dat de aangevallen SS man, van wien ik later hoorde, dat hij Strasser genaamd was, inmiddels bevrijd was. Hierop werden wij door een groote menigte, die hoofdzakelijk uit Joden bestond, aangevallen. Uit hoeveel mensen die menigte bestond kan ik U niet zeggen. Ik zag toen, dat de wachtmeester van de WA, genaamd Koot, op den grond lag, op den voetweg, aan de Noordelijke zijde van het Waterlooplein. Er zat toen een Jood bovenop hem. Ik heb dezen Jood, Koot, niet zien slaan. Zelf heb ik ook eenige klappen gekregen. Door de overmacht hebben mijn kameraden en ik ons teruggetrokken naar de Blauwbrug, vanwaar ik naar mijn woning teruggekeerd ben. Tijdens het terugtrekken heb ik tweemaal hooren schieten. Wie deze schoten loste en vanwaar geschoten werd kan ik niet zeggen."

3. Op 19 Februari 1941 hoorde ik,
 HERMANUS MATTHIAS VAN DEN PIETERMAN,
 geboren te Velzen 19 Augustus 1921, van beroep machine-bankwerker, wonende Singel 428 boven, te Amsterdam (C), die mij als volgt verklaarde: "Op Dinsdag 11 Februari 1941 marcheerde ik met een Vendel WA mannen, te weten 47 man, onderleiding van den Hopman der WA Raadsheer naar het Waterlooplein, alhier. Wat onze opdracht was, weet ik niet. Toen wij op het plein marcheerden, aan de zijde waar de tram rijdt, hoorde ik aan de andere zijde van het plein schreeuwen en joelen. Op bevel van Hopman Raadsheer zijn wij daarop naar die kant van het plein gelopen, omdat er een SS man, van wien ik later hoorde, dat hij Strasser genaamd, door een aantal Joden aangevallen werd. Nadat wij Strasser ontzet hadden, werden wij door een groote menigte, die hoofdzakelijk uit Joden bestond aangevallen. Ik zag toen even later den WA wachtmeester Koot op den grond liggen, terwijl er een man over hem heen lag, die gekleed was in een roodbruine winterjeker. Deze man was blootshoofds. Koot en de man lagen op den voetweg op den Noordelijken punt van het Waterlooplein, alhier. Door de groote overmacht moesten mijn kameraden en ik ons terugtrekken naar de Blauwbrug, alhier

PROCES-VERBAAL No. HOOFDBUREAU e BUR.
4 e SECTIE 2 e AFDEELING

hier, vanwaar ik naar mijn woning ben teruggekeerd."

Op 20 Februari hoorde ik,

4e JOHAN HENDRIK VAN GROL,
geboren te Amsterdam 19 October 1903, van beroep handelsagent, wonende Rheinvis Feithstraat No.37 III, Amsterdam(W), die mij als volgt verklaarde: " Dinsdag 11 Februari 1941 des namiddags te ongeveer 5.30 uur, werd ik opgeroepen om zoo speedig mogelijk naar het Vendelhuis der N.S.B. aan het Singel No.400 alhier te komen.Ik ben namelijk constabel bij de WA der N.S.B. in Nederland.Ik vernam aldaar aangekomen, dat er eenkameraad voor eigen veiligheid overgebracht was naar het Politie Bureau Jonas Daniël Meyerplein, en nu was het plan, dat wij dezen man met een Vendel WA mannen van genoemd Bureau af zouden halen, om hem onder bescherming thuis te brengen.Ongeveer 7 uur des namiddags vertrokken wij met ongeveer 45 WA mannen onder leiding van Hopman Raadsheer vanaf het Singel No.400, alhier naar het Waterlooplein.Op genoemd plein aangekomen, en met onze troep marcheerdendaan de zijde van het plein, waar zich de tramrails bevindt, hoorde ik aan de andere zijde van het plein een groote menigte, hoeveel menschen het waren zou ik niet kunnen zeggen, schreeuwen en joelen.Ik dacht toen, dat een kameraad aangevallen werd. Op bevel van Hopman Raadsheer zijn wij toen in looppas naar die plaats gegaan, en zag ik daar aangekomen, dat er hevig gevochten werd.Ik zag, dat de wachtmeester der WA, Koot, onder eenige mannen lag, waarvan en één schrijlings op hem zat.Een van deze mannen was gekleed in een bruine winterjas.De plaats waar zij op den grond lagen, was ongeveer voor perceel Waterlooplein No.66.Ik heb toen nog getracht Koot te bevrijden, maar werd daarbij van achteren aangevallen, zoodat ik mijzelf moest verdedigen.Ik zelf heb daarbij twee klappen op mijn hoofd gekregen en één op mijn schouder. Deze klappen werden gegeven met een groot model Engelsche sleutel. Wie mij die klappen gaf, kan ik niet zeggen.Ik kreeg een bloedende hoofdwond.Door de groote overmacht moest ik mij terugtrekken naar de Blauwbrug, alhier, vanwaar ik via het Politie Posthuis Halve maansteeg, naar het Binnengasthuis overgebracht ben, om mijn verwonding te laten verbinden.Meer kan ik niet mededeelen."

Op 21 Februari 1941 hoorde ik:

5e JAN GERRIT CORNELIS WOUDE,
geboren te Amsterdam 20 Mei 1920, van beroep magazijnbediende, wonende Hoofdweg 339 I, te Amsterdam (W), die mij als volgt verklaarde: "Ik ben WA-man bij de Nationaal Socialistische Beweging in Nederland.Dinsdag 11 Februari 1941, des namiddags te omstreeks 6 uur, werd ik opgeroepen om mij zoo speedig mogelijk in uniform te melden aan het Vendelhuis, Singel 400, alhier.Er zou alarmsignaal zijn.Onderleiding van Hopman Raadsheer vertrokken wij omstreeks 7 uur namiddag vanaf genoemd Vendelkwartier naar het Waterlooplein, alhier.In de Staalstraat, zag ik een SS man inuniform bij zijn rijwiel staan.Toen wij met onze troep, die uit ongeveer 46 WA mannen bestond op het Waterlooplein marcheerden, enwel aan de zijde, waar de tram rijdt, hoorde ik aan de andere zijde van het plein, een

PROCES-VERBAAL No. HOOFDBUREAU XXXe BUR.
4 e SECTIE 2 e AFDEELING

een hevig gejoel en geschreeuw. Ik vermoedde toen, dat wij met onze troep uitgejoeld werden. Op bevel van Hopman Raadsheer, zijn wij daarop naar de andere zijde van het plein gerend, waar wij werden opgevangen door een groote menigtemannen, die hoofdzakelijk uit Joden bestond, welke menigte ons met allerlei voorwerpen, naar ik o.a. zag stukken ketting, bijlen en ijzeren voorwerpen te lijf ging. Ik zag één mijner kameraden, die wit haar had, naar ik thans van U verneem, had de wachtmeester der WA Koot wit haar, op den hoek van het plein, ongeveer voor perceel 64, op den grond liggen. Ik hoorde dezen man roepen, "Haal ze eraf kameraden." Hij doelde hierbij klaarblijkelijk op drie mannen, die met hem in gevecht gewikkeld waren, en die bovenop hem lagen. Ik probeerde dien man te ontzetten, maar werd zelf zoodanig aangevallen, dat ik mij moest verdedigen. Door de groote overmacht was ik gedwongen mij terug te trekken naar de Blauwbrug, vanwaar ik met een aantal kameraden naar Café Trip op het Rembrandtsplein gegaan ben. Tijdens het terugtrekken heb ik minstens vier maal hooren schieten. De schoten kwamen volgens mij uit de richting van het Jonas Daniël Meyerplein. Wie de schoten loste kan ik niet zeggen."

Op 21 Februari 1941 hoorde ik,

6e BOB KLIJNVELD,
geboren Gemeente Sloten 16 Mei 1916, van beroep reclameteekenaar, wonende Leidscheplein 16 boven, Amsterdam (C), die mij als volgt verklaarde: "Op Dinsdag 11 Februari 1941, des namiddags te ongeveer 5.30 kreeg ik in mijn kwaliteit van koerier bij een WA vendel der N.S.B. opdracht WA mannen op te roepen, om zich zoo speedig mogelijk naar het Vendelkwartier, Singel 400, alhier te begeven. Wij verzamelden met ongeveer 40 WA mannen, die niet allen in uniform gekleed waren, omdat hun hiertoe den tijd had ontbroken. Door Hopman Raadsheer, onder wiens bevel de mannen stonden, werd medegedeeld, dat zich op het Bureau Jonas Daniël Meyerplein twee kameraden bevonden, die door ons moesten worden afgehaald. De troep marcheerde via Wijde Heisteeg, Spui, Rokin, Nieuwe Doelenstraat, Staalstraat, Zwanenburgerstraat naar het Waterlooplein. Bij het ingaan van de Nieuwe Doelenstraat werden wij gepasseerd door een SS man in uniform gekleed, die per rijwiel was. Op het Waterlooplein, en marcheerende aan de zijde, waar de tram rijdt, hoorde ik aan de andere zijde een groote menigte menschen joelen en schreeuwen. Wij zijn toen die richting op gerend, en werden daarop door die menigte, die hoofdzakelijk uit Joden bestond, aangevallen. Ik zag, dat één mijner kameraden, die op zijn knieën lag, door een man werd aangevallen en mishandeld. Ik kreeg zelf ook een klap met een hard voorwerp, waardoor ik een bloedende hoofdwond bekwam. Wie mij die klap gaf kan ik niet zeggen. Op den hoek van het plein, ongeveer voor perceel 64, zag ik een kameraad met wit haar en gekleed in een uniform tuniek op den straat liggen, terwijl hij door drie mannen werd mishandeld. Eén dezer mannen had rood haar, doch ik zou hem bij weerzien niet kunnen herkennen. Ik meende te zien, dat de kameraad met het witte haar, wiens naam ik niet ken, zich bevrijdde. Ik ben daarop met mijn kameraden teruggetrokken, omdat de opdringende menschenmenigte ons klaarblijkelijk wilde insluiten.

Wij

PROCES-VERBAAL No.

HOOFDBUREAU ~~XXX~~ e BUR.

4e SECTIE 1 e AFDEELING

Wij trokken ons hierop terug naar de Blauwbrug. Tijdens dit terugtrekken zag en hoorde ik, dat uit een stilstaande vrachtauto, nummer en letter kan ik niet zeggen, tweemaal werd geschoten. Deze auto stond tegen het trottoir, schuin tegenover het Politiebureau. Ik hoorde een Jood, die een staaf ijzer in zijn linkerhand had, roepen, "Bijlen, bijlen voor jullie". Deze Jood zou ik bij weerzien wel kunnen herkennen. Hoe hij gekleed was kan ik niet zeggen. Voorts wil ik U mededeelen, dat twee zich op den Blauwbrug, bevindende marechaussees, weigerden assistentie te verlenen. Vanaf de Blauwbrug zijn wij daarop naar het Café Trip op het Rembrandtsplein gegaan. Tevoren was ons door het Café, gelegen op den hoek van den Amstel en de Amstelstraat, de toegang geweigerd, toen wij verzochten, een kameraad, die door een bijtende vloeistof in zijn oogen was verwond, met water te mogen afwassen. Iemand sloot den deur af, en werden wij niet binnengelaten. Meer kan ik niet zeggen."

Op 21 Februari 1941 hoorde ik,

je
WILLY GERHARD REYNHOLT,
geboren te Haarlem 3 November 1922, van beroep atomonteur, wonende Bethaniedwardsstraat No. 12 I, Amsterdam (C), die mij als volgt verklaarde: "Tot en met Dinsdag 11 Februari 1941, ben ik lid van de WA der N.S.B. geweest. Mijn moeder heeft op 12 Februari 1941 namens mij voor die Beweging bedankt. Op 11 Februari 1941 des namiddags te ongeveer 6 uur ben ik opgeroepen om aan het Vendelkwartier, Singel 400, alhier te komen. Toen ik mij daarheen had begeven, hoorde ik dat er een marsch zou gehouden worden. Daar ik in burger was, kreeg ik de opdracht als ondonnans op mijn rijwiel de troep te begeleiden. Om opeventueel molestatie voorbereid te zijn, nam ik uit het Vendelhuis, een ijzeren staafje van ongeveer 50 cm lengte mee. Op het Waterlooplein gekomen, zag ik dat de troep WA mannen, die gedeeltelijk in uniform waren, door een groote menigte, die hoofdzakelijk uit Joden bestond werd aangevallen. Ikzelf heb niet aan de gevechten deelgenomen, daar ik mijn rijwiel bij mij had. Doch bovendien zou ik als dit niet het geval geweest was, toch niet op straat zijn gaan vechten. Ik zag dat de WA mannen naar de Blauwbrug werden teruggeslagen. Toen de troep weg was, ben ik op mijn rijwiel het Waterlooplein rond gereden, en zag toen dat voor perceel Waterlooplein No. 93 een gewonde WA man lag. Deze man was in volledig uniform gekleed. Er kwamen toen agenten bij en omdat ik door hetgeen ik gezien had erg overstuur was, ben ik toen naar mijn woning teruggekeerd."

Op 21 Februari 1941 hoorde ik,

pe
GERARD JOHANNES MISANA,
geboren te Arnhem 1 Februari 1941, van beroep kapper, wonende Jan pieter Heyestraat No. 16 I, alhier (W), die mij als volgt verklaarde: "Dinsdag 11 Februari 1941 des namiddags te ongeveer 5.45 uur, werd ik opgeroepen, om in mijn kwaliteit van WA man der N.S.B. aan het Vendelhuis, Singel No. 400, alhier te komen. Omstreeks 7 uur zijn wij met ongeveer 40 WA mannen, gedeeltelijk in uniform gekleed onder leiding van Hopman Raadsheer, vertrokken tot het maken van een marsch. Wat het doel van deze marsch was, wist ik niet.

Toen

PROCES-VERBAAL No. HOOFDBUREAU ~~XXE~~ BUR.
4 e SECTIE 2e AFDEELING

Toen wij met de marcheerende troep op het Waterlooplein gekomen, waren, aan de zijde waar de tram rijdt, hoorde ik aan de andere zijde een hevig joelen en schreeuwen. Wij begonnen toen te zingen. Aan het einde van het hek gekomen, dat de op genoemd plein aanwezige speeltuin omvat, gaf Hopman Raadsheer bevel op te trekken. Kort hierna werden wij door een menigte mannen, die met ijzeren staven, flesschen en steenen naar ons gooiden, met stukken ijzer en electrabuis aangevallen. Ik zag dat Hopman Raadsheer door twee mannen werd aangevallen, wie die mannen waren zou ik niet kunnen zeggen en zal ik ze bij weerzien niet kunnen herkennen. Ik heb toen een gewonde SS man in uniform gekleed, die een groote wond aan zijn hoofd had geholpen, om uit de vechtende menigte te geraken. Deze gewonde SS man, is daarop door een onbekenden kameraad van mij overgenomen. Ik moest mij door de groote overmacht terugtrekken naar de Blauwbrug, alhier. Op de Blauwbrug stonden ongeveer vijf manschappen van de Marechaussee, die echter geen assistentie konden verleen, daar zij naar mijn meening opdracht hadden, zich niet van de plaats, waar zij zich bevonden te verwijderen. Ik ben daarop met een aantal kameraden naar het Rembrandtsplein gegaan. Tijdens het vechten en tijdens het terugtrekken heb ik drie á vier maal hooren schieten. Wie die schoten loste en waar zij vandaan kwamen kan ik U niet zeggen."

Op 22 Februari, 1941 hoorde ik,

9e

ADOLF JOHANNES ALFONSIUS LANGKEMPER,
geboren te Amsterdam 16 Juni 1908, van beroep bouwkundig timmerman, wonende Bellamyplein 36 I, Amsterdam (W), die mij als volgt verklaarde: "Ik ben lid der N.S.B. en tevens aangesloten bij de WA van die Beweging. Dinsdag 11 Februari 1941, werd ik des namiddags op het bevel "alarm", opgeroepen mij zoo spoedig mogelijk naar het Vendelkwartier, Singel 400, alhier te begeven. Hopman Raadsheer deelde ons daar mede, dat er zich twee kameraden aan het Politie Bureau Jonas Daniël Meyerplein, bevonden. De bedoeling was nu, dat wij zouden gaan zien, hoe deze kameraden het maakten, waarna wij een marsch door de Jodenbuurt zouden maken. Om ongeveer 7 uur vertrokken wij van het Vendelhuis met ongeveer 45 WA mannen onder leiding van Hopman Raadsheer. Bij het doormarsheren van de Zwanenburgerstraat zag ik op den hoek van een dwarsstraat een SS man in uniform gekleed, staan. Ik kende dien SS man niet. Ongeveer op den hoek van het Waterlooplein en de Zwanenburgerstraat, passeerde deze SS man ons op zijn rijwiel. Terwijl wij de rechterzijde van genoemd plein opmarcheerden, dus aan de zijde van de tramrails zag ik dat de SS man de andere zijde van het plein opfietste, dus aan de andere zijde van de speeltuin, die zich op het plein bevindt. Toen wij halverwege van de speeltuin gekomen waren, hoorde ik aan de andere zijde van de speeltuin een vreeselijk geschreeuw. Men riep "W.A. W.A." Ik vermoedde dat de SS man ons te hulp riep. Hopman Raadsheer gaf daarop bevel in looppas naar die plaats op te trekken. Ik zag aldaar aangekomen, dat ongeveer 30 mannen met stukken ijzer, kettingen en zogenaamde Turksche knoopen dien SS man, van wien ik later hoorde, dat hij Strasser genaamd was, aanvielen. Met mijn kameraden gelukte het mij Strasser te bevrijden. Nadat hij mij de woorden "Ze hebben mij doodgeslagen" had toegevoegd, verloor hij
het

PROCES-VERBAAL No. HOOFDBUREAU e BUR.
4 e SECTIE 2 e AFDEELING

het bewustzijn. Ik heb hem toen, aanvankelijk geholpen door een kameraad, half dragend, half strompelend, langs het hek van de speeltuin in de richting van de Blauwbrug gebracht. Ter hoogte van het huisje van de Luchtbeschermingsdienst, heb ik een vrachtauto aangehouden. Het nummer en letter van dien auto kan ik niet zeggen. In dien auto bevond zich ook een Jood naast den chauffeur, dientoen ik den auto liet stoppen uit de wagen sprong en hard wegrende. Met den auto hebben wij Strasser toen overgebracht naar het Binnegasthuis, alhier. Tijdens het wegleiden van Strasser en toen wij met de auto wegreden, heb ik zeker wel zes maal horen schieten. Deze schoten kwamen uit de richting van het Jonas Daniël Meyerplein. Tijdens het gevecht dat ongeveer 10 à 15 minuten duurde, heb ik geen enkelen politiemann gezien, terwijl de gevechten zich bijna vlak voor het Bureau van Politie afspeelden. Meer kan ik niet zeggen."

^{10e} Op 24 Februari 1941 hoorde ik,
GEORGE MARIE LOMMERSE,
geboren te Den Haag 2 October 1902, van beroep hotel-boekhouder, wonende Warmoesstraat 131 II, Amsterdam (C), die mij als volgt verklaarde: "Op Dinsdag 11 Februari 1941, werd ik in mijn kwaliteit van WA man bij de N.S.B. opgeroepen, mij zoo spoedig mogelijk naar het Vendelkwartier, Singel 400, alhier te begeven. Daar aangekomen vernam ik van Hopman Raadsheer, dat wij naar het Waterlooplein, alhier zouden marcheeren, om eenige kameraden, die zich voor eigen veiligheid aan het Politie Bureau J.D. Meyerplein bevonden, af te halen en onder ons geleide naar hun woningen te brengen. Toen wij op het Waterlooplein gekomen waren, met ons Vendel, dat uit ongeveer 45 bestond, onder leiding van Hopman Raadsheer, hoorde ik aan de zijde van het plein, waar de voddemarkt gehouden wordt, een hevig gejoel en geschreeuw. In de Zwanenburgerstraat, waren wij een SS man in uniform gepasseerd, die aldaar aan de achterzijde van het gebouw der Distributiedienst stond. Deze SS man, passeerde ons, toen wij uit de Zwanenburgerstraat kwamen, en het Waterlooplein opmarcheerden, aan de zijde waar de tramrails ligt. De SS man zag ik echter de andere zijde van het plein opfietsen. Toen ik dat geschreeuw en gejoel hoorde, dacht ik dat dien SS man werd gemolesteerd. Op bevel van Hopman Raadsheer zijn wij met onze troep opgerukt. Wij kwamen tegenover een groote menigte mannen, die hoofdzakelijk uit Joden bestond, te staan. Deze menigte, die bewapend was met stukken ijzer, kettingen en andere voorwerpen, viel ons toen aan. Ik zag een kameraad, dien ik niet kende, op den voetweg voor perceel 64 liggen, terwijl een andere man over hem heen lag. De ophem liggende man had zich aan hem vastgeklemd. Ik zag nog dat de onder liggende man, die gekleed was in een WA uniform zich gedeeltelijk wist te bevrijden. Hierop werd ik zelf aangevallen, waardoor ik mij moest verdedigen, en geen gelegenheid had, dien op den grond liggenden kameraad, waarvan ik vermoed dat het den wachtmeester der WA Koot geweest is, te helpen. Ik kende Koot niet. Mijn kameraden en ik moesten ons door de groote overmacht, op bevel van Hopman Raadsheer terugtrekken naar de Blauwbrug. Tijdens het gevecht en tijdens het terugtrekken heb ik ongeveer zes à zevenmaal horen schieten. Ik meende, dat de schoten kwamen uit de richting, waar overdag de fruitmarkt wordt gehouden, kwamen. Wie de schoten loste kon ik niet zien. Op de Blauwbrug aangekomen, werd ons door twee manschappen

*man
bij*

PROCES-VERBAAL No. ~~HOOFDBUREAU~~ ~~6~~ BUR.

4 e SECTIE 2 e AFDEELING

manschappen van de Marechaussee, die weigerden assistentie te verleenen. Naar ik meen, waren zij belast met het afzetten van de Amstelstraat, alhier, en kreeg ik den indruk, dat zij zich niet van hun plaats konden verwijderen."

op 24 Februari 1941 hoorde ik,

IIe

FRANCOIS ANTOINE VAN DAM, 1917

geboren te Amsterdam 11 Februari 1911, van beroep reiziger, wonende Nieuwendijk No. 149 II, Amsterdam (C), die mij als volgt verklaarde: "Dinsdag 11 Februari 1941 des namiddags te ongeveer werd ik op het sein alarm opgeroepen mij zoo spoedig mogelijk naar het Vende(h)uis, Singel 400, alhier te begeven. Ik begaf mij zoo spoedig mogelijk in uniform gekleed, naar het Singel, waar ik vernam, dat zich eenige kameraden, die gemolesteerd waren, op het Waterlooplein zouden bevinden. Wij moesten deze kameraden afhalen en onder onze bescherming wegleiden. Toen wij met onze troep, bestaande uit ongeveer 40 mannen, onder leiding van Hopman Raadsheer, op het Waterlooplein, alhier gekomen waren, en marcheerende, aan de zijde van dat plein, waar de tram rijdt, hoorde ik aan de andere zijde, waar de voddemarkt gehouden wordt een hevig geschreeuw. Op bevel van Hopman Raadsheer zijn wij toen opgerukt, en zag ik, op de plaats, waar dat geschreeuw vandaan kwam, dat een SSman in uniform gekleed door een groote menigte, die hoofdzakelijk uit Joden bestond, werd aangevallen. Wij hebben dien SSman van zijn aanvallers bevrijd, waarna de menigte ons aanviel. De aanvallende mannen waren bewapend met stukken ijzer, ketting en andere voorwerpen. Door de groote overmacht, zijn wij op bevel van Hopman Raadsheer teruggetrokken naar de Blauwbrug, alhier. Tijdens het terugtrekken hoorde ik meerdere schoten, en zag ik dat deze uit de richting van den hoek Waterlooplein en Zwanenburgerstraat gelost werden. Wie de schoten loste, en van welk wapen zij afkomstig waren, kan ik niet zeggen. Op de Blauwbrug bemerkten wij, dat van onze troep, de wachmeester der WA Koot ontbrak. Enkele gewonde kameraden zijn in het Café Blauwbrug, gelegen op den hoek Amstel-Amstelstraat, binnengebracht, om te worden verbonden. Voor de Amstelstraat stonden vijf á zes manschappen van de Marechaussee, die weigerden assistentie te verleenen. Naar mijn meening waren zij belast met het afsluiten van de Amstelstraat, voor doorgaand rijverkeer. Een door ons aangehouden auto der G.G. en G.D. is op ons verzoek naar het Waterlooplein gereden, om Wachmeester Koot op te halen. Tijdens het vechten, dat ongeveer 10 minuten duurde, heb ik verschillende klappen op mijn rug gekregen, waarvan ik echter geen nadeelige gevolgen heb ondervonden."

Op 24 Februari 1941 hoorde ik,

IIe

HILLEBRAND FEENSTRAA,

geboren te Amsterdam 10 Augustus 1921, van beroep kantoorbediende, wonende Pieter Langedijkstraat No. 16 I, Amsterdam (W), die mij als volgt verklaarde: "Op Dinsdag 11 Februari 1941 des namiddags te ongeveer 7 uur vertrokken wij met 47 WA mannen onder leiding van Hopman Raadsheer vanaf het Vendelkwartier, Singel 400, alhier. Ikzelf was niet in uniform gekleed. Het doel was, naar men mij mededeelde eenige kameraden, die aan het Politie Bureau Jonas Daniël Meyerplein vertoefden af te halen, en onder onze bescherming naar hun woningen te begeleiden. Door de Zwanenburgerstraat marcheerende, zag

PROCES-VERBAAL No. HOOFDBUREAU e BUR.
4 e SECTIE 2 e AFDEELING

zag ik een Nederlandsche SS man in uniform gekleed bij zijn rijwiel staan. Deze SS man is ons gepasseerd, want toen wij op het Waterlooplein liepen, aan de rechterzijde, hoorde ik een hevig joelen en schreeuwen, terwijl ons werd gezegd, dat er een SS man mishandeld werd. Op bevel van Hopman Raadsheer zij wij naar die plaats gerend, en zag ik dat dien SS man door een groote menigte werd mishandeld. De menigte was bewapend met stukken ketting, staven en dergelijke voorwerpen. Wij probeerden dien SS man te ontzetten, maar door de groote overmacht moest ik mij terugtrekken. Ik heb ongeveer vijf á zesmaal hooren schieten, waar die schoten vandaan kwamen en vanwaar zij kwamen, kan ik niet zeggen. Ik vermoedde, dat zij kwamen uit een rondrijdende vrachtauto, die ik U niet kan beschrijven. Bij de Blauwbrug gekomen, weigerden twee manschappen van de marechaussee, die zich daar op post bevonden, assistentie te verleenen. Met mijn kameraden ben ik vervolgens naar het Café Trip op het Rembrandtsplein gegaan, om hun verwondingen te laten verbinden. Zelf heb ik wel eenige klappen doch geen verwondingen opgelopen."

Op 24 Februari 1941, hoorde ik,

JOHANNES PIETERSMAN, 1916.

2 13^u
geboren te Amsterdam, 19 October ~~1911~~, van beroep meubelmaker, wonende Reyer Anslostraat No. 2 boven, Amsterdam (W), die mij als volgt verklaarde: "Dinsdag 11 Februari 1941 werd ik des namiddags opgeroepen mij zoo spoedig mogelijk naar het Vendelkwartier Singel 400 alhier te begeven. Ik ben namelijk WA man bij de N.S.B. In burger heb ik mij toen naar dat adres begeven en vernam aldaar van Hopman Raadsheer, dat wij een marsch naar het Waterlooplein zouden maken, om te zien, of wij nog kameraden konden assisteeren, of hen naar de stad begeleiden. Toen wij op het Waterlooplein marcheerden, van de Zwaneburgerstraat af, rechts, hoorde ik aan de andere zijde van het plein een hevig tumult, terwijl ik flesschen in onze nabijheid op de straat zag neerkomen. Ik hoorde vrouwen en mannen gillen en schreeuwen. Hopman Raadsheer, onder wiens bevel onze troep, die uit ongeveer 45 man bestond, stond, gaf toen bevel op te trekken. Toen ik op de plaats waar dat tumult was ontstaan, aankwam, zag ik dat een Nederlandsche SS man in uniform gekleed, door mijn kameraden was ontzet. Wij werden hierop aangevallen door een groote menigte mannen, die hoofdzakelijk uit Joden bestond. Deze mannen waren bewapend met stukken ijzer en dergelijke voorwerpen, terwijl er ook met steenen naar ons werd gegooid. Ik zag dat op den voetweg, nabij de Noordelijke hoek van het Waterlooplein, nabij perceel No. 64, een WA man op den grond lag, terwijl een Jood over hem heen lag. Deze WA man was in uniform gekleed, ik kende hem echter niet. Den Jood kan ik U niet beschrijven en bij weerzien zou ik hem niet kunnen herkennen. Door de groote overmacht was ik genoodzaakt met mijn kameraden terug te trekken naar de Blauwbrug. Tijdens het vechten, dat ongeveer 10 minuten duurde, heb ik circa zeven maal hooren schieten. Wie die schoten loste en vanwaar zij gelost werden, kan ik niet zeggen. Twee, vóór de Amstelstraat staande manschappen van de Marechaussee, die wij om assistentie verzochten, in verband met het feit, dat zich op het Waterlooplein nog gewonde kameraden bevonden, weigerden die assistentie. Zij verklaarden, dat zij daar op post waren geplaatst en die post niet

PROCES-VERBAAL No. HOOFDBUREAU ~~XXX~~ e BUR.
4e SECTIE 2 e AFDEELING

niet konden verlaten. Ikzelf heb wel eenige klappen gekregen, doch geen verwondingen opgelopen.

Op 26 Februari 1941 hoorde ik,

14e

HERMAN FRITS TEXTOR,

geboren te Gronau (Duitschland) 3 Mei 1920, van beroep teekenaar, wonende Warmondstraat No. 61 I, Amsterdam (West), die mij als volgt verklaarde: "Ik ben WA man bij de N.S.B. in Nederland. Op Dinsdag 11 Februari 1941, werd ik des namiddags te ongeveer 6 uur opgeroepen mij zoo spoedig mogelijk naar het Vendelkwartier Singel 400, alhier te begeven. Ik was niet in het uniform der WA gekleed, omdat mij daartoe den tijd/ontbroken. Aldaar aangekomen, werd mij medegedeeld dat zich eenige kameraden in de Jodenbuurt zouden bevinden, die door ons ontzet zouden worden, omdat zij in die buurt bedreigd waren. Wij vertrokken met ongeveer 40 WA mannen, onder leiding van Hopman Raadsheer naar het Waterlooplein, alhier. Op genoemd plein aangekomen, en marcheerende aan de zijde van de tramrails, hoorde ik aan de andere zijde van het plein, een hevig gejoel en geschreeuw. Toen wij ongeveer op den hoek van het plein gekomen waren, nabij de plaats, waarvdes daags de fruitmarkt wordt gehouden, werden wij aangevallen door een groote menigte mannen, hoofdzakelijk Joden, die ons met stukken ijzer, stukken ketting en bijlen te lijf ging. Er ontstond een gevecht, dat ongeveer een kwartier duurde. Ik zag dat verschillende van mijn kameraden werden mishandeld. Ook werd er met steenen, flesschen en stukken ijzer naar ons gegooid. Tijdens het vechten heb ik drie á viermaal hooren schieten. Waar die schoten vandaan kwamen, en wie ze loste kan ik niet zeggen. Door de schemering, die inmiddels was ingevallen, en daar het bovendien mistig weer was, kon ik niet zien, wie onze aanvallers waren, en zou ik dan ook niemand bij weerzien kunnen herkennen. Door de groote overmacht waren wij gedwongen ons terug te trekken naar de Blauwbrug, alhier. Wij hebben daar verzameld en zijn vandaar naar het Rembrandtplein gegaan."

Ik, verballisant verklaar, dat de hierboven vermelde verklaringen van de getuigen, in concept zijn opgenomen, en derhalve niet zijn onderteekend.

Aldus opgemaakt en geteekend dit proces-verbaal te Amsterdam, den 26en Februari 1941.

E. de Vries

GEZIEN:
DE COMMISSARIS VAN POLITIE,
in de
4e Sectie te
A M S T E R D A M .

Voor eensbiedend afschrift
E. de Vries

gfschrift.

XXXXXXXXXX

XXXXXX

4

2

Verhoor van getuigen,
behoorende bij proces-
verbaal No. 30/1941, van
de 4e Sectie, 1e Afdeling.

Ik, ondergeteekende, Jan Simon Aukema, agent
rechercheur van Politie der gemeente Amster-
dam, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter,
dienstdoende aan het Hoofd Bureau van Politie
afdeeling Centrale Recherche alhier, verklaar
het navolgende:

Op Woensdag, 19 Februari 1941, hoorde ik, in
verband met de op 11 Februari 1941 plaats ge-
had hebbende ongeregelheden op het Waterloo-
Plein alhier, na daartoe bekomen opdracht:

1e.

JOHANNES HENDRIKUS HEIJL,

geboren 24 Augustus 1902 te Rotterdam, van be-
roep, timmerman, wonende Reguliersgracht No. 60
te Amsterdam (Centrum), die verklaarde:

"Ik ben W.A. man en lid der Nationaal Socia-
listische Beweging in Nederland. Op 11 Februari
1941, des namiddags te ongeveer 5,45 uur, werd
ik opgeroepen, om onmiddellijk mij in het ven-
delhuis, gelegen aan den Singel No. 400 alhier
te melden. Ik voldeed aan dien oproep. Ongeveer
7 uur des namiddags van dienzelfden dag, ver-
trokken wij met een troep van ongeveer 40 W.A.
leden, onder bevel van den hopman Raadsheer,
vanuit genoemd Vendelhuis. De kleinste helft der
W.A. leden was in uniform-, de rest in burger
gekleed. Wij marcheerden door de volgende stra-

ten: Wijde Heisteeg, Spui, Rokin, Nieuwe Doelenstraat, Staal-
straat, Zwanenburgerstraat. Aan het einde van laatst genoemde
straat, marcheerde de troep links af, over het geasfalteerde ge-
deelte, (onvenzijde), van het Waterloo-Plein, in de richting
naar het Jonas Daniël Meijer-Plein. Op het moment dat wij door de
Zwanenburgerstraat marcheerden, passeerde ons in de richting
naar het Waterloo-Plein, een Nederlandsche S.S. man per rijwiel
in uniform gekleed. Deze S.S. man ging aan het einde van de Zwa-
nenburgerstraat links af over het niet geasfalteerde gedeelte
(evenzijde), van het Waterloo-Plein, in de richting naar het
Jonas Daniël Meijer-Plein. Op het moment dat ons vendel de helft
van het Waterloo-Plein gepasseerd was, kwam een burger ons mede-
deelen dat een Nederlandsche S.S. man, aan de andere zijde van
het Waterloo-Plein, aangevallen werd door een menigte joden. Ik
hoorde vanaf de andere zijde van het Waterloo-Plein schreeuwen
en tieren, doch ik kon niets zien omdat er in het midden van het
Plein een speeltuin is. Onze hopman commandeerde, "looppas", waar-
na wij spoedig den S.S. man bereikten en hem ontzetten. Er waren
toen ongeveer 100 joden aldaar aanwezig. Tijdens een algemeen ge-
vecht, dat hierna ontstond tusschen het vendel W.A. leden en de
joden, kwamen van alle zijden joden, gewapend met, ijzeren
staven,

XXXXXXXXXXXX XXXX

4 2

staven, bijlen, kettingen, spaden, enz. Ook werd er 5 maal gescho-
ten vanuit de richting van het Waterloo Plein. Plotseling zag ik
wachtmeester Koot, die even te voren nog stond, op den grond lig-
gen, met 4 joden boven op hem. Eén van deze joden ging recht op
staan en sloeg met een ijzeren staaf, naar de plaats waar Koot
lag. Ik trachtte Koot te ontzetten, doch slaagde hierin niet.
Ik was hem tot op 2 Meter afstand genaderd, doch kon hem niet be-
reiken. Het signalement van den man die met de ijzeren staaf naar
den wachtmeester sloeg, luidt als volgt: Joodsch type, ongeveer 35
jaar oud, lang 1,65 M., blootshodds, zwart-, althans zeer donker
haar, gekleed in lange donkergrijze winterjas. Ik kan dezen man
bij weerzien, niet herkennen. Ik zelf werd door een slag met een
ijzeren staaf, mij door een onbekende, van voren op het hoofd toe
gebracht, bloedend verwond, terwijl tevens mijn bril verplinterd
werd en mijn linker oog blauw opzwol. Ten slotte heeft de W.A. t.
troep zich hard loopende teruggetrokken via de Blauw brug en de
Amstelstraat naar het Rembrandtsplein. Meer kan ik U niet mee-
deelen.

Deze verklaring is in concept opgenomen en derhalve niet getee-
kend.

2e.

Op Donderdag, 20 Februari 1941, hoorde ik, verbalisant, in ver-
band met bovenstaande:

WILLEM BERKMAN,

geboren 12 Januari 1922 te Amsterdam, van beroep auto monteur
wonende Legmeerplein No.2 te Amsterdam, (West). Berkman ver-
klaarde mij als volgt:

"Ik ben leerling W.A. man en lid der Nationaal Socialistische
Beweging in Nederland. Op 11 Februari 1941 des namiddags te onge-
veer 6,30 uur ontving ik van mijn wachtmeester bevel, mij naar
het vendelhuis gelegen aan den Singel No.400 te Amsterdam, te be-
geven. Ik voldeed aan dat bevel. Ik droeg geen W.A. uniform. Van
uit genoemd vendelhuis rukte ik met ongeveer 40 kameraden uit. Er
werd mij meegedeeld dat eenige W.A. leden in de jodenbuurt in het
nauw zaten, die wij dus moesten helpen. Wij marcheerden door de
Wijde Heisteeg, over het Sui en het Rokin, via de Nieuwe Doelen-
straat, de Staalstraat en de Zwanenburgerstraat naar het Water-
loo Plein. Hoe laat we daar waren weet ik niet meer, het was sche-
merdonker. Wij marcheerden over het Waterloo Plein, langs die zij-
de, waar de tram rijdt, tot aan het Jonas Daniël Meijer Plein. Wij
werden op den hoek van het Waterloo Plein en het Jonas Daniël
Meijer Plein, door een groote menigte, meest joden, die gewapend
waren met ijzeren staven, kettingen, bijlen enz. Ik kreeg van ach-
teren een slag op mijn hoofd, waardoor ik een wond kreeg van on-
geveer 10 c.M. lengte, die hevig bloedde. De W.A. werd na een
kort gevecht teruggeslagen. Wij liepen hard terug over het Water-
loo Plein naar den Blauw brug. Op den hoek van het Waterloo-Plein
voor " Huize Bob ", stond een man met een geweer. Toen wij pas-
seerden, bracht hij het geweer aan zijn heup en loste een schot
in onze richting. Ik zag duidelijk een roode vlam uit den geweer-
loop komen. Ik kan geen nadere beschrijving van den schutter

geven. Via

toev.
aanloopen
99k.
P.toev.
aanloopen
99k.
P.

XXXXXXXXXXXX XXXXX
4 2

Via den Blauw brug en de Amstelstraat, kwam ik op het Rembrandts-Plein. Vandaar ben ik per auto van den G.G. en G.D., naar het Binnen Gasthuis vervoerd, waar mijn wond gehecht is. Meer kan ik U niet mededeelen.

Deze verklaring is in concept opgenomen en derhalve niet geteekend

3e.

Vervolgens hoorde ik, verbalisant, op 20 Februari 1941, in verband met bovenstaande:

ANTONIUS CORNELIS FRANCISCUS HUBERTUS VAN ERVE, geboren 3 November 1900 te Tilburg, van beroep kachelsmid, wonende, Bennebroekstraat No.9 huis te Amsterdam (West). Hij verklaarde mij als volgt:

"Ik ben W.A. man en lid der Nationaal Socialistische Beweging in Nederland. Op 11 Februari 1941, des namiddags te ongeveer 5,40 uur werd ik telefonisch opgeroepen, mij aan het vendelhuis, gelegen aan den Singel No.400 alhier te vervoegen. Ik was niet in W.A. uniform gekleed. Ik vertrok vanaf genoemd vendelhuis, met ongeveer 40 W.A. leden, die voor het kleinste gedeelte in uniform gekleed waren, naar den zoo genaamden jodenhoek, waar eenige W.A. leden in het nauw zaten. Wij wilden deze menschen eventueel bevrijden. Wij marcheerden door de volgende straten: Wijde Heisteeg, Spui, Rokin, door de Nieuwe Doelenstraat; via de Staalstraat en de Zwanenburgerstraat, naar het Waterloo-Plein. Wij marcheerden over het Waterloo-Plein, langs de geasfalteerde zijde, daar waar de tram rijdt tot aan het Jonas Daniël Meijer-Plein. Aldaar hoorden wij een luid geschreeuw en zagen hoe een Nederlandsche S.S. man, tusschen een menigte joden op den grond lag. Wij trachtten dezen S.S. man te ontzetten. Inmiddels kwamen van alle kanten joden gewapend met, ijzeren staven, kettingen, en bijlen hard aanloopen. Er ontstond een verwoed gevecht, tusschen die menschen en de W.A. leden. Er werd ook met bijtende vloeistoffen, ik meen onder anderen zoutzuur naar de W.A. leden, door de joden gegooid. Ik zag den wachtmeester der W.A., Koot op het Waterloo-Plein nabij het Jonas Daniël Meijer-Plein, op den grond liggen, met bovenop hem een man gekleed in een Manchester pak en blootshoofds. Ik wilde Koot helpen en greep een ijzeren staaf, die mij door een jood naar het hoofd geworpen was. Hiermede heb ik den man in het manchester pak eenige slagen op het hoofd toegebracht, zoodat hij ten slotte van Koot afviel. Ik moest echter hierna onmiddellijk vluchten, daar ik van alle kanten werd aangevallen. De geheele W.A. trok nu snel terug over het Waterloo-Plein, naar den Blauw brug. Er werd op het Waterloo-Plein 5 maal geschoten. Toen wij ons terug trokken, zag ik dat, van af den hoek van de Zwanenburgerstraat en het Waterloo-Plein, vanuit de menigte op ons geschoten werd, ik zag een vuurstraal in onze richting en hoorde op hetzelfde moment een kof te knal. Ik ben niet gewond geraakt. Op den hoek van den Amstel en de Amstelstraat stonden twee Marechaussee's. Wij vroegen aan die politiemannen assistentie, doch zij weigerden. Een hunner antwoordde ons, " wij hebben hier een vaste post en mogen die niet verlaten ". Hierna trokken wij door de Amstelstraat naar het Rembrandts plein. Meer kan ik U niet mededeelen.

Deze verklaring is in concept opgenomen en derhalve niet geteekend.

XXXXXXXXXX
4 2XXXX
X

4e.
Hierna hoorde ik, verbalisant, op 20 Februari 1941, den getuige:
HERMAN GERHARD SCHWIETERT,
geboren 24 Mei 1911 te Amsterdam, van beroep, kantoorbediende, wo-
nende, Stadionkade No. 95 huis te Amsterdam, (Zuid), die mij als
volgt verklaarde:
"Ik ben vaandrig bij de W.A. der Nationaal Socialistische Beweging
in Nederland. Op 11 Februari 1941, des namiddags te ongeveer 5,30
uur, ontving mijn vrouw telefonisch het bericht, dat ik mij aan het
vandelhuis, gelegen aan den Singel No. 400 alhier moest begeven. Toen
ik te ongeveer 6 uur thuis kwam van mijn kantoor, ben ik direct naar
het vandelhuis gegaan. Ik was in uniform gekleed. Ik vernam aldaar dat
dat enige kameraden in het nauw zaten in de zoogenaemde jodenbuurt
die wij dus assistentie moesten verleen. Wij marcheerden vanaf
het vandelhuis met ongeveer 44 man over de navolgende wegen: Wijde
Heisteeg, Spui, Rokin, Nieuwe Doelenstraat, Staalstraat, Zwanen-
burgerstraat, naar het Waterloo-Plein. In de Zwanenburgerstraat,
passeerde ons een Nederlandsche S.S. man, in uniform gekleed per
rijwiel in de richting naar het Waterloo-Plein. Onze troep mar-
cheerde over het Waterloo-Plein, langs de oneven zijde, daar waar
de tram rijdt, in de richting naar het Jonas Daniël Meijer-Plein. In
middels hoorden wij luid joelen en schreeuwen aan de andere zijde
van het Waterloo-Plein. Bij het Jonas Daniël Meijer-Plein, zag ik
hoe dezelfde S.S. man, die ons in de Zwanenburgerstraat gepasseerd
was, bloedend aan het hoofd gewond, zonder pet en met gescheurde
uniform, naar ons toe wankelde, achtervolgd door een groote menig-
te, meest joden. De achtervolgers waren gewapend met: ijzeren staven
bijlen, kettingen, messen, enz. Wij vormden een cordon om den S.S.
man, teneinde hem in veiligheid te brengen. Er kwamen nu van alle
zijden gewapende joden op ons af en er ontstond een hevig gevecht,
tusschen ons vandel en deze aanvallers. Wij moesten terugtrekken, via
den Blauw brug, door de Amstelstraat naar het Rembrandts-Plein. Ik
heb in een café, in de Amstelstraat den G.G. en G.D. opgebeld, om
een W.A. man, die tijdens genoemd gevecht een bijtende vloeistof in
zijn oogen kreeg en daardoor blind was, te helpen. Deze W.A. man is
later door genoemden Dienst naar het Binnen Gasthuis vervoerd. Op de
hoek van de Amstelstraat en den Amstel, sprak ik den Hoofdinspec-
teur van Politie, den Heer Luteijn aan, met wien ik naar het Politie
posthuis in de Halvemaansteeg ben gegaan, teneinde een ijzeren ket-
ting van ongeveer één meter lengte en een moersleutel van ongeveer
30 centimeter lengte, die mij op het Waterloo Plein door de joden
naar het hoofd waren geworpen te deponeren. Ik zelf heb tijdens ge-
noemd gevecht eenige vuistslagen gehad. Meer kan ik U niet mededeelen.
Deze verklaring is in concept opgenomen en derhalve niet geteekend

5e.
Op Vrijdag 21 Februari 1941, hoorde ik, verbalisant, den getuige:
ALBERTUS EGBERT WILLEM JONKER,
geboren 17 September 1901 te Alkmaar, van beroep, afdelingschef
bij het Centraal Kleedingmagazijn te Amsterdam, wonende Legmeer-
straat No. 30 huis te Amsterdam (West). Hij verklaarde mij als volgt
" Op 11 Februari 1941, ontving ik aan mijn woning het bericht, dat
ik mij naar het vandelhuis gelegen aan den Singel No. 400 alhier
moest begeven. Ik ben W.A. man en lid der Nationaal Socialistische
Beweging

XXXXXXXXXXXX XXXXX

4

2

Beweging in Nederland. Te ongeveer 6.30 uur, werd er aan genoemd vendelhuis aangetreden door circa 40 W.A. leden. Het kleinste gedeelte van deze W.A. mannen was in uniform gekleed de rest in burger. Wij marcheerden daarna naar het Jonas Daniël Meijer-Plein, waar zich eenige kameraden op het Politie bureau zouden bevinden. Ons doel was deze kameraden uit de jodenhoek te begeleiden. Wij gingen langs de volgende wegen: Wijde Heisteeg, Spui, Rokin, Nieuwe Doelenstraat, Staalstraat, Zwanenburgerstraat. Aan het einde van de Zwanenburgerstraat, links af over het niet geasfalteerde gedeelte van het Waterloo-Plein, in de richting naar het Jonas Daniël Meijer-Plein. Bij laatst genoemd plein, waren honderden met diverse slagwapenen gewapende joden, die bij het zien van ons vendel, luide begomen te schreeuwen en ons aanvielen. Er ontstond een algemeen gevecht, tusschen ons vendel en de joden. Ik zag hoe de wachtmeester Koot, vlak bij den hoek van het Waterloo-Plein en het Jonas Daniël Meijer-Plein, (evenzijde), op den grond lag met vier joden bovenop hem. Andere joden sloegen op Koot met ijzere voorwerpen, als staven en kettingen. Ik kan deze joden bij weersien niet herkennen. Verschillende van onze aanvallers waren gewapend met bijlen, ijzere staven en kettingen. Na van den hopman Raadsheer daartoe bevel te hebben gekregen, moesten wij terugtrekken, via den Blauwbrug, door de Amstelstraat naar het Rembrandts-Pléin. Op het Waterloo-Plein is ongeveer 10 maal op ons geschoten. Ik zelf ben t tijdens genoemd gevecht niet gewond geraakt. Meer kan ik U niet mededeelen! Deze verklaring is in concept opgenomen en derhalve niet geteekend.

6e.

Op Zaterdag 22 Februari 1941, hoorde ik, verbalisant, den getuige:

GERARDUS DE BOER,

geboren 3 September 1902 te Haarlem, van beroep lijstenmaker, wonende Suriname-Plein, No. 88-11 te Amsterdam (West). Hij verklaarde mij als volgt: "Ik ben konstabel bij de W.A. en lid der Nationaal Socialistische Beweging in Nederland. Op 11 Februari 1941, des namiddags te ongeveer 6 uur kreeg ik telefonisch het bericht dat ik mij aan het vendelhuis gelegen aan den Singel No. 400 moest begeven. Aan dit vendelhuis moest ik wachten tot 6,30 uur. Daarna vertrok ik met ongeveer 40 kameraden naar den jodenhoek, om aldaar een marsch doorheen te maken. Wij marcheerden over de volgende straten: Wijde Heisteeg, Spui, Rokin, Nieuwe Doelenstraat, Staalstraat, Zwanenburgerstraat. Aan het einde van genoemde straat, marcheerden wij het Waterloo-Plein op, links af, over het oneven gedeelte van het Waterloo-Plein, in de richting naar het Jonas Daniël Meijer-Plein. Op den hoek, gevormd door het Waterloo-Plein en het Jonas Daniël Meijer-Plein, aan de evenzijde, kwam een gewonde Nederlandsche S.S. man naar ons toe wankelen, terwijl hij riep, "kameraden help me!" Hierna commandeerde de hopman, "de drie eerste rotten aanvallen", onmiddellijk daarop kwam het commando, "in het geheel aanvallen". Deze aanval was bedoeld op een menigte menschen, die den S.S. man achter volgden. Het waren meest joden, gewapend met ijzere staven, bijlen, kettingen, enz. Er ontstond nu een algemeen gevecht tusschen de W.A.

toev.
laatst
9-11-41
Ø

XXXXXXXXXXXX XXXXX

4 2

de W.A. en de menigte. Op den hoek van het Waterloo-Plein en het Jonas Daniël Meijer-Plein, aan de evenzijde van het Waterloo-Plein, lag een W.A. man op den grond. Wie hij was, kon ik niet zien. Er lagen 4 à 5 joden bovenop hem. Tijdens dit gevecht heb ik twee maal hooren schieten op het Waterloo-Plein. Het waren scherpe korte knallen. Op last van den hopman moesten wij vluchten. Verschillende kameraden waren gewond geraakt. Wij liepen hard over het Waterloo-Plein, in de richting naar den Blauw-brug. Voor huisze "Bob" op het Waterloo-Plein, stond een man, die toen wij daar passeerden, een geweer aan zijn heup bracht, na eerst den loop in verticalen stand te hebben gehad. Deze man schoot daarna in onze richting. Ik hoorde het schot vallen en zag een roode vlam uit den geweerloop komen. Het signalement van dien man luidt als volgt gekleed in een lichtgele broek, en blauw katoenen werkjasje, waar op de linker voorzijde een donkere vlek, het was een man van middelbare leeftijd, (ongeveer 45- à 50 jaar). Zijn lengte was na ruwe schatting, 1,75 meter. Zijn hoofddekseel kon ik niet onderscheiden, het was echter geen hoed. Wij trokken nu over den Blauw-brug naar de Amstelstraat. Op den hoek van den Amstel en de Amstelstraat, stonden twee Marechaussee's. Ik vroeg aan die Politie mannen ons te helpen, aangezien er zich nog kameraden op het Waterloo-Plein in gevaar zouden bevinden. De Politie mannen weigerden echter de gevraagde hulp te verleenen, en antwoordden ons: "Wij hebben hier onze post en mogen die niet verlaten". Ik ben tijdens het gevecht op het Waterloo-Plein niet gewond geraakt. Meer kan ik U niet mededeelen".

Deze verklaring is in concept opgenomen en derhalve niet geteekend

7e.

Op Maandag 24 Februari 1941, hoorde ik, verbalisant, den getuige:

FRANCISCUS ERBE,

geboren 21 April 1900 te Amsterdam, van beroep, gemeente ambtenaar wonende Woestduinstraat No. 5-1 te Amsterdam (West). Hij verklaarde mij als volgt: "Ik ben lid der W.A. der Nationaal Socialistische Beweging in Nederland. Op 11 Februari 1941, des namiddags te ongeveer 6 uur kreeg ik het bericht mij aan ons vendelhuis, gelegen aan den Singel No. 400 alhier, te melden. Toen ik aan het vendelhuis kwam, stond het vendel W.A. mannen al aaggetreden. Ik ben direct in het gelid gaan staan. Kort daarna marcheerden wij af. Het doel was den zoogenaamden jodenhoek. Wij marcheerden langs de volgende wegen: Wijde Heisteg, Spui, Rokin, Nieuwe Doelenstraat, Staalstraat, Zwanenburgerstraat, naar het Waterloo-Plein. Op genoemd plein, marcheerden wij links af, over dat gedeelte waar de tram rijdt, in de richting naar het Jonas Daniël Meijer-Plein. Toen wij laatst genoemd plein bereikten, hoorden wij een luid geschreeuw, en op dat moment kwamen er van de andere zijde van het Waterloo-Plein, (evenzijde), honderden menschen meest joden gewapend met ijzeren staven, kettingen, bijlen, enz. op ons af stormen. Er ontstond nu een algemeen gevecht, tusschen de W.A. leden en deze aanvallers. Gedurende dit gevecht werd er zeker 10 maal geschooten. Ik hoorde duidelijk korte scherpe knallen. Tijdens het gevecht heb ik nog een gewonden kameraad, in een aanrijdende vrachtauto, die op mijn verzoek stopte, geholpen, teneinde hem naar het Binnen Gasthuis te laten brengen. Kort hierna commandeerde hopman Raadsheer, "terug, terug", waarna ik via den Blauw-brug, den Amstel en de Heerengracht naar het vendelhuis ben gegaan om rapport uit te brengen

te brengen. Meer kan ik U niet mededeelen!
Deze verklaring is in concept opgenomen en derhalve niet geteekend.

8e.

Op Maandag 24 Februari 1941, hoorde ik, verbalisant, vervolgens den getuige:

JAN ALGRA,

geboren 3 September te Harlingen, van beroep kapper, wonende Lomanstraat No.43 te Amsterdam, (Zuid). Hij verklaarde mij als volgt: "Ik ben wachtmeester der W.A. en lid der Nationaal Socialistische Beweging in Nederland. Op 11 Februari 1941, des namiddags te ongeveer 5 uur, bevond ik mij bij hopman Stevens van vendel 1, aan den Overtoom No.405 alhier. Aldaar kwam een telefonisch bericht binnen van den heerbanleider der W.A., luidende: "Spoed alarm!", met de boodschap er bij, "verzamel zooveel mogelijk W.A. mannen" aan het vendelhuis gelegen aan den Singel No. 400 alhier. "Nadat ik daarna nog even aan mijn woning ben geweest, begaf ik mij in burger gekleed naar genoemd vendelhuis, alwaar ik te ongeveer 6 uur aankwam. Te 6.30 uur moest ik aantreden. Er waren toen ongeveer 40 W.A. mannen bijeen. Hopman Raadsheer deelde aan het vendel mede: "We gaan de jodenhoek in om eenige kameraden die aldaar in het nauw zàtten te helpen". Hierna marcheerde ons vendel af, over de volgende wegen: Wijde Heisteeg, Spui, Rokin, Nieuwe Doelenstraat, Staalstraat, Zwanenburgerstraat, naar het Waterloo-Plein. Over het Waterloo-Plein werd links af gemarcheerd over het geasfalteerde gedeelte, (even zijde), in de richting naar het Jonas Daniël Meijer-Plein. Toen ik ongeveer op de helft van het Waterloo-Plein was, hoorde ik aan de andere zijde (even-zijde) een luid gejoel komen. Ik kon echter niets zien aangezien er op het midden van het Waterloo-Plein een speeltuin is. Toen ons vendel bij het Jonas Daniël Meijer-Plein kwam, kwam er van die zijde, van het Waterloo-Plein, waar gejoeld en geschreeuwd werd, dus de even-zijde, een groote menigte, meest joden, gewapend met ijzeren staven, bijlen en kettingen op ons af rennen. Er ontstond nu een algemeen gevecht, tusschen de W.A. leden en deze aanvallers. Tijdens dit gevecht is er door de joden verschillende malen geschoten. Plotseling zag ik wachtmeester Koot vallen, terwijl er 5 joden bovenop hem sprongen. Dit was op het Waterloo-Plein, (evenzijde) vlak bij het Jonas Daniël Meijer-Plein. Een nadere aanduiding kan ik niet geven. Ik zag één der aanvallers van Koot opstaan en bloed van zijn mond afvegen. Dit is het laatste wat ik van Koot heb waargenomen. Ook heb ik tijdens het gevecht nog gezien hoe op het Waterloo-Plein een Nederlandsche S.S. man tusschen de joden op den grond lag. Wij hebben dien kameraad ontzet en hem in veiligheid gebracht. Daarna kwam het commando, "vluchten", waarna wij hard loopende via den Blauw-brug en de Amstelstraat naar het Rembrandts-Plein gingen. Ik heb tijdens deze vlucht een schampschot aan mijn linkerarm gehad. In mijn jas zat ter plaatse een schroefgaatje. Ik kan niemand van de aanvallers bij weerzien herkennen. Meer kan ik U niet mededeelen."

deze verklaring is in concept opgenomen en derhalve niet geteekend.

~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~
4 2

Op Maandag 24 Februari 1941, hoorde ik, verbalisant, den getuige:

9e ANTON FREDERIK KITZ,
geboren 30 Augustus 1916 te Amsterdam, van beroep slager, wonende Warmondstraat No.49 I, Amsterdam (W). Hij verklaarde mij als volgt: "Ik ben konstabel der WA en lid van de Nationaal Socialistische Beweging in Nederland. Op 11 Februari 1941 des namiddags te ongeveer 6 uur kreeg ik het bericht, mij aan het Vendelhuis, gelegen aan den Singel No.400 alhier te vervoegen. Ik was niet in uniform gekleed. Van genoemd Vendelhuis ben ik met ongeveer 40 WA mannen onder leiding van Hopman Raadsheer te ongeveer 6.30 uur namiddags vertrokken. Voor dit vertrek deelde de Hopman mede, dat er in het Politie Bureau aan het Jonas Daniël Meyer-Plein, eenige kameraden waren, die wij naar huis zouden begeleiden. Wij marcheerden langs de volgende wegen, Wijde Heisteeg, Spui, Rokin, Nieuwe Doelenstraat, Staalstraat, Zwanenburgerstraat. Aan het eind van laatstgenoemde straat marcheerde ons Vendel linksaf het Waterlooplein over (onevenzijde), in de richting naar het Jonas Daniël Meyer-Plein. Nabij laatstgenoemd plein gekomen zagen wij aldaar een menigte van honderden menschen, meest Joden, gewapend met ijzeren staven, bijlen, kettingen enzovoort. Ik werd er op dat moment vanuit die menigte op ons geschoten en met steenen en ijzeren voorwerpen gegooid, in de richting waar wij stonden. Er ontstond tusschen het Vendel WA leden en deze aanvallers een verwoed gevecht. Na een paar minuten moesten wij vluchten in de richting naar de Blauwbrug, alhier. Ons Vendel is daarna via de Amstelstraat naar het Rembrandtsplein getrokken. Ik ben tijdens genoemd gevecht niet gewond geraakt. Meer kan ik U niet mededeelen."

Deze verklaring is in concept opgenomen en derhalve niet geteekend.

10e Op Dinsdag 25 Februari 1941, hoorde ik, verbalisant, den getuige,

JOHAN HENDRIK MEYER,
geboren 10 Juli 1912 te Amsterdam, van beroep monteur, wonende Kromme Leimuidenstraat No.23 huis, Amsterdam (West), die als volgt verklaarde: "Ik ben lid der WA en tevens lid van de Nationaal Socialistische Beweging in Nederland. Op Dinsdag 11 Februari 1941 des namiddags te omstreeks 6.15 uur moest ik ingevolge een bericht aan het Vendelkwartier gelegen aan den Singel No.400, alhier komen. Ik was in uniform van WA man gekleed. Toen ik te ongeveer 6.30 namiddag aldaar aankwam, ben ik onmiddellijk met het Vendel, dat reeds aangetreden stond, afgemarcheerd. Er waren in totaal ruim 40 WA mannen. Het doel van de marsch was mij onbekend. Wij marcheerden langs de volgende wegen: Wijde Heisteeg, Spui, Rokin, Nieuwe Doelenstraat, Staalstraat Zwanenburgerstraat naar het Waterlooplein, alhier. Op het Waterlooplein marcheerden wij vanuit de Zwanenburgerstraat komende linksaf over dat gedeelte van het plein, waar de tram rijdt (onevenzijde), in de richting naar het Jonas Daniël Meyer-Plein. Toen wij ongeveer drie-kwart, de zich aldaar bevindende speeltuin gepasseerd waren, hoorde ik aan de andere zijde van het plein luid schreeuwen. Ook werd er vanaf die zijde met steenen, en andere voorwerpen in onze richting gegooid. Door deze speeltuin kon ik niet zien, wat er aan de andere zijde van

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

4 2

van het Waterlooplein gebeurde. Wij kwamen tenslotte bij het Jonas Daniël Meyer-Plein. Van de even zijde van het Waterlooplein kwamen ongeveer 25 mensen, meest Joden gewapend met ijzeren staven, bijlen met lange stelen, ijzeren kettingen enzovoort op ons af stormen, waarna er een algemeen gevecht ontstond tusschen de WA mannen en deze aanvallers. Tijdens dit gevecht werd er ongeveer vijfmaal geschoten. Eenmaal zag ik een man, verder kan ik hem niet beschrijven, waar hij precies stond weet ik ook niet, die een vuurwapen, waarschijnlijk een karabijn aan zijn heup bracht en op ons vuurde. Ik zag een vlam uit den loop komen. Nu kwamen er van alle zijden Joden toelopen. Hun aantal beliep in de honderden. Velen waren met ijzeren staven bewapend. Hierna werd er weer vanaf het Jonas Daniël Meyer-Plein eenige malen, hoevaak weet ik niet, geschoten. De Hopman gaf nu het bevel terug te trekken. Wij gingen via het Waterlooplein, onevenzijde, naar de Blauwbrug, alhier. Ook tijdens dit aftrekken wedr er achter ons geschoten en met steenen en stukken ijzer naar ons gegoid. Wij trokken over den Blauwbrug en verzamelden ons op den hoek van den Amstel en de Amstelstraat, alwaar door den Hopman een telling werd gehouden. Het bleek dat er twee WA mannen, waaronder Koot, den naam van den ander weet ik niet, ontbraken. Ik ben daarna met een gewonden kameraad naar Café Trip op het Rembrandtsplein gegaan. Ikzelf ben tijdens het gevecht niet gewond. Meer kan ik U niet mededeelen."

Deze verklaring is in concept opgenomen en derhalve niet geteekend.

En heb ik hiervan op afgelegde ambtsbelofte opgemaakt en geteekend dit proces-verbaal te Amsterdam, 25 Februari 1941,

hand

Gezien:

De Commissaris van Politie
in de 4e Sectie
te
AMSTERDAM.

Kort eensluisend a/schriftl.

Ofschrift.

Proces Verbaal

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

4

2

Verhoor van getuigen.

Behoort by proces verbaal
No. 30/1941 van de 4e sec-
tie 2e afdeeling.

-o-o-o-

Verband houdende met de processen verbaal
No. 30 tot en met letter G, d.d. 1941, van de
4e sectie 2e afdeeling, betreffende de ongere-
geldheden, plaats gehad hebbende op 11 Febru-
ari 1941, in den namiddag, op het Waterlooplein
alhier, heb ik;

THEODORUS VAN ZWAM, agent rechercheur van
politie der gemeente Amsterdam, tevens onbezol-
digd ryksveldwachter, dienstdoende aan de 4e
sectie 2e afdeeling, in verband met de verkla-
ring van den getuige, F.K.J.J. Raadsheer, ^{mi}
op 18 Februari 1941, begeven naar het Kringhuis
van de Nationaal Socialistische Beweging in Ne-
derland, gevestigd Johannes Verhulststraat 101
alhier. Ik vroeg aldaar naar den Heerbanleider,
Hofman.

Aldaar werd ik toen te woord gestaan, door
een persoon, die my verklaarde, aan eerder ge-
noemden Raadsheer (Hopman) de last te hebben
gegeven om uit te rukken. Hy had aan de bevoegde
instanties een rapport over die zaak uitgebracht
en wenschte hierop niet nader in te gaan.

gehoord:

JOHANNES KOEDAM, oud 33 jaar, van beroep
stalknecht, wonende 2e Weteringdwarsstraat 31 a
III, alhier die verklaarde: Ik ben W.A. man en
lid van de Nationaal Socialistische Beweging in Nederland. Ik be-
hoor tot Ban II, Vendel III.

Ik behoor tot het Vendel, dat op 11 Februari 1941, in den
namiddag uitrukte naar het Waterlooplein en was daarby tegenwoor-
dig. Wy marcheerden toen in marschverband onder leiding van den
Hopman, Raadsheer, en zongen liederen. Gedurende dien tocht,
vanaf het Vendelhuis, Singel 400 alhier, door de Staalstraat en
Zwanenburgerstraat, was alles rustig. In de zystraten van bedoelde
straten was geen enkele jood te zien. Terhoogte van het kantoor
van de gasfabriek, naby de brug van de Staalstraat, zag ik een
Nederlandsche S.S. man staan in uniform gekleed.

Op den hoek van de Zwanenburgerstraat en Waterlooplein geko-
men, marcheerden wy links af het Waterlooplein op, door dat ge-
deelte, gelegen langs den speeltuin, waar de tram door gaat, in
de richting van de Lazarussteeg.

Halverwege die straat gekomen, kwam een wielryder ons tege-
moet, die ons toeschreeuwde, "Er wordt er een van jullie afgemaakt

Ik hoorde onmiddellyk daarop een gehuil en gejoel, komende
vanaf de overzyde van dien speeltuin. Wy liepen toen sneller,
tot om den hoek van genoemden speeltuin, naby het aldaar aanwe-
aanplakbord. Ik zag toen genoemden S.S. man, waggelend en bloedend

op

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
4e 2e

op ons afkwam, met in zyn onmiddellyke nabyheid een groot aantal joden, bewapend met yzeren staven, knuppels en zag ik daaronder zelfs personen bewapend met een byl.

Zoodra die joden ~~zag~~ ons zagen, werden wy eveneens door die joden aangevallen, waarna wy ons zoogoed mogelijk hebben verdedigd. Uit alle hoeken en gaten kwamen toen bewapende joden aangerend, waardoor die overmacht zoo groot werd, dat onze troep werd verspreid en elke W.A. man voor zyn leven moest vechten.

Ik schat het aantal der aanvallers op minstens 500 personen.

Op een moment, werd ik teruggedrongen, tot den aldaar aanwezigen sigarenwinkel. Ik zag toen, dat wachtmeester Koot, naby dien winkel op de straat lag, terwyl een persoon boven op hem lag.

Ik trachtte dien persoon van het lichaam van Koot te verwijderen, doch dien persoon, haet met zyn tanden in het gelaat van Koot en hield Koot op den grond gedrukt. Met de meeste moeite gelukte het my om dien persoon van Koot weg te trekken. Op hetzelfde moment, dat Koot weder vry was, kreeg ik twee slagen met een hard voorwerp op myn hoofd, waardoor ik op de straat neerviel.

De persoon die op Koot lag, was een flink persoon, met naar ik verneen rossig haar en een dikken nek. Hy was gekleed met een zogenaamd klettervest. Of dit vest van leder was of van stof heb ik niet kunnen onderscheiden. Op welke wyze ik toen weder op de been ben geraakt, weet ik niet, doch het gelukte my tusschen die joden uit te komen en retireerde toen met eenige andere kameraden, in de richting vanwaar wy gekomen waren. Voordat ik echter tusschen die personen uit was, kreeg ik nog een klap met een stuk yzer tegen myn voorhoofd, waardoor een bloedende wonde ontstond.

Koot, voornoemd, heb ik nadien niet meer gezien. Toen ik tot in de nabyheid van de Blauwbrug was teruggetrokken, hoorde ik schieten en zag aan een vonk van een der straatsteen, dat in onze richting werd geschoten.

Gedurende dien aanval, die ongeveer tien minuten duurde, heb ik geen politiemans gezien. Ook heb ik niemand met een geweer gezien.

Aan de overzyde van de Blauwbrug is toen appél gehouden en werd de W.A. man Koot, gemist. Aangezien ik een gat in myn hoofd en voorhoofd had, ben ik naar het Binnen Gasthuis alhier gegaan, waar ik werd verbonden. Ik heb my onder dokters behandeling gesteld en heb nog steeds last van duizelingen. Ik heb myn werkzaamheden, zoo goed en kwaad als het ging, kunnen verrichten.

Ik ben van meening, dat die aanval door de Joden op ons is georganiseerd, aangezien, zocals ik reeds zeide, niemand in die zystraten aanwezig was terwyl op het moment van treffen, alle joden gewapend. Ik had geen wapen by my.

Meer inlichtingen kan ik U niet verschaffen.

Daarna gehoord:

MARTINUS ENGEL BRAND, oud 24 jaar, van beroep Inspecteur by de Nachtveiligheidsdienst, wonende Bosboom Toussaintstraat 43 II alhier, die verklaarde: Ik ben lid van de Nationaal Socialistische Beweging in Nederland, en Compaan by de W.A.

Op 11 Februari 1941, des namiddags te circa 7 uur, bevond ik my ook by dien troep W.A. mannen, die op het Waterlooplein zyn aangevallen. Terwyl wy in de Zwanenburgerstraat marcheerden in de richting van het Waterlooplein, zag ik in die straat een S.S. man staan, die den troep later weder voorby reed. Ik zag toen, dat die S.S. man, terwyl wy ons ongeveer op den hoek van dw Zwanenburgerstraat

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

4

2

gerstraat bevonden, links afsloeg, het Waterlooplein op, langs de ~~onevenzijde~~.

Wy marcheerden toen nog een eindje rechtuit en sloegen toen eveneens links af het Waterlooplein op, langs de evenzijde. Tusschen de even en onevenzijde van dat plein bevindt zich een speeltuin.

Terwyl wy halverwege dien speeltuin waren, kwam een my onbekend persoon op ons toeryden, die riep, "Een van jullie wordt daar afgemaakt" Ik hoorde toen een ontzettend gejoel en geschreeuw afkomstig van de overzijde dier speeltuin.

De Hopman, leider van dien troep, genaamd Raadsheer, riep daarop, "Looppas jongens, wy moeten onzen kameraad helpen" Om den hoek van dien speeltuin gekomen, kwam bedoelde S.S. man aan zyn gelaat bloedend waggelend in onze richting, gevolgd door een groot aantal joden bewapend met yzeren staven en stokken. By het aldaar aanwezige aanplakbord, raakten wy toen slaags met die joden en verdedigden ons zoo goed mogelyk. Het aantal joden groeiden echter met de seconde en waren allen bewapend. Wy werden toen echter teruggedrongen, althans een gedeelte van onzen troep, in de richting van den aldaar aanwezigen sigarenwinkel. Het was daar, dat ik onzen wachmeester Koot op den grond zag liggen, terwyl een aanvaller bovenop hem lag, en het hoofd van Koot in zyn arm had gekneld. Ik hoorde toen dat Koot met schorre stem riep, "Laat hy my loslaten" Ik heb toen op dien persoon ingeslagen, doch onmiddellyk daarop werd ik van achteren aangevallen en getrapt, zoodat ik Koot niet kon bystaan. Daarop ~~kerden wy~~, althans trachtten die joden ons in te sluiten, en moesten wy teruggaan. Wy zyn toen, ik en eenige kameraden, weggelopen in de richting van de Blauwbrug. Aan de overzijde van die brug werd toen appél gehouden, en bleek, dat Koot niet aanwezig was.

De persoon die op Koot lag, was een flink persoon, gekleed met een bruinachtig jasje en vermoedelyk met een plus fourbroek aan. Ik had geen enkel wapen by my. Tydens dat gevecht heb ik 5 of 6 maal hooren schieten. Waar die schoten vandaan kwamen weet ik niet. Ik kan geen enkele van die aanvallers herkennen noch een beschrywing geven. Ik heb den indruk gekregen, dat die joden zich op onzen komst reeds hadden voorbereid en bewapend.

Gehoord:

MARINUS KOOT, oud 16 jaar, zonder beroep, wonende Vyzelstraat 33 alhier, die verklaarde: Ik ben op 11 Februari 1941, des namiddags te circa 6.30 uur . met myn vader, die thans is overleden, met een troep W.A. mannen medegegaan, naar het Waterlooplein. Ik vernam, dat wy naar dat plein gingen om eenige kameraden hulp te verleenen. Op het Waterlooplein gekomen, by een aldaar aanwezigen speeltuin, hoorde ik joelen en schreeuwen, waarop wy in looppas verder gingen. Om den hoek van dien speeltuin gekomen, zag ik een groot aantal joden bewapend met yzeren staven, stokken en dergelyke voorwerpen. Er volgde toen een gevecht tusschen die W.A. mannen en bedoelde joden. Ik heb my toen ook tegen de aanvallen van die joden verdedigd. Waar myn vader toen was, weet ik niet. Ik kreeg toen een klap met een hard voorwerp op myn hoofd, waardoor ik bloedend werd verwond. Toen kwamen zoon massa joden terplaatse, dat ik met eenige kameraden die wegliepen ben medegelopen, in de richting van de Blauwbrug. Toen wy by die brug kwamen, was vader niet aanwezig. Ik heb vader gedurende dat gevecht

Teloorh:
55 kg.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

4

2

vecht niet gezien. Ik kan niemand van myn aanvallers herkennen noch beschryven. Ik ben in de buurt van het aldaar aanwezige aanplakbord gebleven.

Daarna gehoord.

CORNELIS VAN DEN BOS, oud 31 jaar, van beroep sigarenmaker, wonende Quilynstraat 137 A III, alhier, die verklaarde: Ik ben lid van de Nationaal Socialistische Beweging in Nederland. Ik ben by de Weerafdeeling, kortweg genoemd W.A. Op 11 Februari 1941 des namiddags te 6.30 uur, rukte ik gekleed in uniform der W.A. onder leiding van den Hopman Raadsheer, vanaf het Vendelhuis, op het Singel alhier, naar het Waterlooplein, alhier. Ik vernam, dat wy Naar het Waterlooplein gingen om kameraden te hulp te komen.

Toen wy aan de overzyde van een speeltuin, gelegen in de lengterichting van het Waterlooplein, waren hoorde ik geschreeuw en gejoel, komende van de overzyde van dien speeltuin. Ik hoorde toen roepen looppas, waarna wy in looppas naar het einde van dien speeltuin liepen. Om den hoek van dien speeltuin gekomen, zag ik een groot aantal joden, bewapend met yzeren staven, stokken en zag ik zelfs dat sommigen een byl by zich hadden. In de onmiddellyke nabyheid van die joden bevond zich een S.S. man in uniform, die bloedend en wankelend op ons toe kwam loopen.

Wy hebben toen onmiddellyk die joden tegengehouden om dien S.S. man te ontzetten, Wy waren echter al spoedig in een gevecht gewikkeld. De overmacht van die joden werd echter zoo groot, dat wy moesten retireeren in de richting waarvan wy waren gekomen.

By het appél houden, in de nabyheid van de Blauwbrug, bleek dat Wachtmeester Koot niet aanwezig was.

Ik ben toen naar een aldaar geposteerden marechausee gegaan en hem verzocht om even mede te gaan, aangezien een W.A. man werd vermist, doch hy weigerde zulks. Volgens zyn zeggen moest hy het verkeer regelen. Nadien is die marechausee toch met my medegegaan, toen ik bleef aandringen om daneven de Deutsche Politie met het geval in kennis te stellen, naar de Rembrandtkeller, waar ik naar de Deutsche Politie heb getelefoneerd, dat wil zeggen een kellner deed zulks voor my, aangezien die marechausee zulks weigerde. Ik werd toen naar het Carlton hotel gezonden en kreeg vandaar een Deutschen ~~mede~~ mede, die my bracht naar het gebouw van den Burgerwacht, alwaar ik aan een Deutsche Politienman, het voorgevallene heb medegedeeld.

Tydens dat gevecht heb ik ook nog gezien, dat Wachtmeester Koot door eenforsch persoon werd aangevallen. Die persoon had rossig haar, doch kan ik hem by wederzien niet herkennen.

Het was een geluk voor den geheelen troep W.A. mannen, dat die S.S. man de andere zyde van dien speeltuin nam, zoodat wy eenigzins waren voorbereed, anders waren er veel meer dooden gevallen en waren wy zeer zeker in een val gelokt. Dat gevecht duurde ongeveer 6 minuten. Het aantal van die joden schat ik op minstens 400 man. Ik heb wel een trap en een stoot gehad, doch werd niet verwond.

Daarna gehoord:

CHARLES/MARINUS POLDNER, oud 28 jaar, van

beroep

soldaat
sgk.

beroep magazynbediende, wonende le Weteringdwarsstraat 77 II, alhier, die verklaarde: Ik ben lid van de N.S.B. en W.A. man by die beweging.

Op 11 Februari 1941, des namiddags te circa 6.30 uur, vertrok een vendel W.A. mannen, waaronder ik my ook bevond, ik was in uniform van een W.A. man gekleed, onder leiding van den Hopman Raedsheer, vanaf het Vendelhuis aan het Singel alhier, naar het Waterlooplein alhier. Zocals ik vernam, zouden aldaar eenige kameraden worden gemolesteerd. Wy marcheerden toen met dat vendel, bestaande uit plus minus 40 man, voor het grootste gedeelte in uniform gekleed, over het Muntplein, door de Staalstraat en vandaar naar de Zwanenburgerstraat.

Gedurende dien tocht zongen wy verschillende liederen. In de Staalstraat en Zwanenburgerstraat was alles rustig en was er in de zystraten daarvan niets byzonders te zien.

In de Zwanenburgerstraat zag ik ook een S.S. man met zyn rywiél. Op den Hoek van de Zwanenburgerstraat gekomen, sloegen wy linksaf, langs de onevenzyde, naar het Waterlooplein. Tusschen de even en de onevenzyde van dat plein, bevindt zich een speeltuin. Halverwege dien speeltuin gekomen, hoorde ik een geschreeuw en gejoel, komende vanaf de overzyde van dien speeltuin.

Ik hoorde toen, dat de Hopman commandeerde, "Looppas" waarop de troep in looppas overging.

Om den hoek van dien speeltuin gekomen, zag ik vorenbedoelden S.S. man, wankelend en bloedend op ons afkomen, gevolgd door een groot aantal joden, bewapend met stokken en yzeren staven. Direct hebben wy die joden tegengehouden ~~en~~ den S.S. man te ontzetten doch raakte daardoor onmiddellyk met die joden in gevecht. Zy, die joden, deinsden even terug, doch toen kwamen zoon macht joden aanloopen met stokken, zelfs zag ik er een met een byl, dat de overmacht te groot werd.

Wy werden toen verspreid en zag ik nog, dat de Wachtmeester Koot viel en weer opstond en toen weder door een zwaren man werd aangevallen. Daarop zyn wy zoo goed en kwaad als dat ging teruggetrokken en liepen hard weg in de richting van de Blauwbrug.

Toen ik voor de blauwbrug was, zag ik nog een auto met een roode cabine (vrachtauto) die aldaar stopte. Ik zag ook, dat een aantal personen van die vrachtauto afsprongen. Deze personen waren eveneens met stokken gewapend. Die personen liepen echter weg, toen zy zagen, dat reeds eenige W.A. mannen zich aldaar verzameld hadden.

Tydens dat gevecht heb ik 3 schoten gehoord. Ik kan U echter geen enkele beschryving van die joden geven en kan ook niemand herkennen.

Toen aan de overzyde van de Blauwbrug appél werd gehouden, bleek, dat Wachtmeester Koot, ontbrak. Ik hoorde toen, dat de Hopman, aan een aldaar aanwezigen Marechausse vroeg, of deze hem wilde helpen een gewonde kameraad op te halen, waarop die marechausse zeide, dat hy aldaar terplaatse, niet weg mocht. Ik persoonlyk ben niet gewond. Wel kreeg ik verschillende trappen, doch gewond werd ik niet. Aangezien die joden, ik schat het aantal op plus minus 400, allen met stokken, yzeren staven etc. waren bewapend, heb ik den indruk gekregen, dat zy voordien reeds in het bezit van die wapens waren en dat zy zich reeds hadden voorbereid, om ons

~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~
4 2

aan te vallen. Dat gevecht heeft plus minus 7 minuten geduurd.

Baarna gehoord:

SIMON VAN DE KLEFT, oud 23 jaar, van beroep kantoorbedienende, wonende Prinsengracht 418 boven alhier, die verklaarde:

Ik ben lid van de Nationaal Socialistische Beweging in Nederland. Op 11 Februari 1941, des namiddags te circa 6.30 uur, bevond ik my aan het Vendelhuis van de H.S.H. op het Singel 400 alhier. Ik was voordien opgeroepen om te komen. Ik was gekleed met zwart hemd, zonder overjas. Wy moesten aldaar verzamelen en werden wy door den Hopman, genaamd Raadsheer toegesproken, die ons mededeelde, dat wy naar het politiebureau aan het Jonas Daniel Meyerplein, alhier, aangezien aldaar een paar kameraden in moellypheden waren.

Op voormeld tydstip marcheerden wy in marchformatie, over het Muntplein naar de Staalstraat en vandaar naar de Zwanenburgerstraat. In die buurt was het toen rustig. Vanuit de Zwanenburgerstraat marcheerden wy linksaf het Waterlooplein op, langs de onevenzyde. In het verlengde van dat Plein, bevindt zich een speeltuin. Halverwege dien speeltuin gekomen, hoorde ik schreeuwen en tieren, afkomstig van de overzyde dier speeltuin. De troep W.A. mannen, waarby ik dan hoorde, waarvan het kleinste gedeelte in uniform van een W.A. man was gekleed, ging toen in looppas over. Ik schat de grootte van dien troep op plus minus 40 man. Om den hoek van dien speeltuin gekomen, in de nabijheid van het politiebureau Jonas Daniel Meyerplein, zag ik, dat myn kameraden die vooraan den troep liepen, ik liep namelyk zo goed als achteraan, met een aantal joden in gevecht waren. Ik zag, dat die joden allen gewapend waren met stukken yzer en stokken.

Daarop heb ik eenige kameraden, die door een aantal joden werden aangevallen, ontzet, door die joden weg te duwen of weg te trekken. Ik was ongewapend. Eenige groote steenen werden door de joden in myn richting geworpen, doch werd ik niet geraakt.

Wachtmeester Koot heb ik niet gezien. Ik kende dien wachtmeester niet omdat ik tot een ander vendel behoor. Die joden kwamen toen van alle kanten toelopen, zoodat de overmacht te groot werd en hoorde ik, dat de Hopman riep, "Verzamelen" Dit was op dat oogenblik myns inziens onmogelyk, aangezien myn kameraden van alle zyden waren ingesloten, zoodat ieder op zich zelf een goed heenkomen zocht. Tydens dat gevecht, heb ik twee schâten gehoord, doch heb niemand met een geweer gezien. Dat gevecht duurde ongeveer tusschen de 5 en 10 minuten. In de nabijheid van de Blauwbrug alhier, hebben wy ons toen verzameld en by het appél houden werd de Wachtmeester Koot vermist."

In verband met de verklaring, afgelegd door den getuige, G.Kuiters, door my, verbalisant, in het Binnen Gasthuis gehoord, die toen mededeelde, dat zyn vrouw en zuster, eveneens per rywiel achter dien troep W.A. mannen reed, heb ik, verbalisant, alsnog op 26 Februari gehoord: ANTONIA GEURTSE, oud 22 jaar, huisvrouw van G.Kuiters voornoemd, wonende Hazenstraat 62 I, alhier, die verklaarde: Inderdaad was ik op 11 Februari 1941, by myn man, en reed achter die troep W.A. mannen.

Die troep ~~zitstip~~ liep, althans marcheerde langs den aldaar aanwezigen speeltuin, en wel aan de zyde waar de tram rydt.

Halverwege dien speeltuin gekomen, hoorde ik aan de overzyde van dien speeltuin, geschreeuw en gejoel komen. Die W.A.

mannen

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
4e 2e

mannen liepen toen hard in de richting van het einde van dien speeltuin en zag ik, dat zy om den hoek van dien tuin, slaags raakten met een groot aantal joden.

Ik ben toen met een zuster van myn man, verder gegaan terwyl myn man achterbleef. Wy zyn toen van ons rywiél gestapt en hebben een oogenblik op een hoek van een straat staan praten, waarna wy loopende de nieuwe Amstelstraat ingingen. Naby den Blauwbrug gekomen, zag ik in de richting van bedoelden speeltuin een man op de straat liggen en waren aldaar een paar agenten van politie aanwezig. Toen ik van een dier agenten vernam hoe die man er uit zag en ik daaruit kon opmaken, dat die man, niet ^{mijn} man was, ben ik weggegaan. Van het tusschen die W.A. mannen en die joden geleverde gevecht kan ik U niets mededeelen.

Daarna gehoord:

NEELTJE BOX, oud 21 jaar, van beroep karton-bewerkster, wonende Borneostraat 30 huis, alhier, die verklaart. De W.A. man Kuiters is een stiefbroer van my, in den namiddag van 11 Februari 1941, was ik in gezelschap van myn stiefbroer en zyn vrouw. Op de Mant alhier, zagen wy een troep W.A. mannen, die marcheerden in de richting van de Staalstraat. Wy volgden dien troep, gezeten op onze rywielen. Op het Waterlooplein gekomen marcheerde die troep langs den aldaar aanwezigen speeltuin, op dat gedeelte waar een trambaan ligt, in de richting van het politiebureau Jonas Daniel Meyerplein.

Halverwege dien speeltuin gekomen, hoorde ik gillen en schreeuwen uit de richting van de overzyde van dien speeltuin.

Ik zag toen, dat die W.A. mannen harder begonnen te loopen.

Toen wy aan den hoek van dien speeltuin kwamen, zag ik, dat die W.A. mannen met een groot aantal joden in gevecht waren. Myn stiefbroeder, bleef ook daar achter, terwyl wy verder reden. Wy zyn daarna van onze rywielen gestapt, hebben een oogenblik staan praten en zyn daarna loopende de Nieuwe Amstelstraat ingegaan.

By de Blauwbrug gekomen, zag ik een man in zwart uniform op de straat liggen en wel by bedoelden speeltuin op het gedeelte van de trambaan. Toen myn schoonzuster vernam, dat die persoon haar man niet was, zyn wy weggegaan. Omtrent het gevecht dat is geleverd kan ik u niets mededeelen.

En verklaar ik, verbalisant, dat door my op 15 Februari 1941, het rywiél van genoemden G. Kuiters, op het Waterlooplein alhier werd teruggevonden en hetzelfde aan diens vrouw is afgegeven. Tevens verklaar ik, verbalisant, dat op 11 Februari 1941, in den namiddag, tydens die ongeregelheden, een lid van de N.S.B. en een paar W.A. mannen aan dit bureau aanwezig waren. Bedoeld lid van de N.S.B. was dien dag overvallen en mishandeld geworden, doch door den toestand op dat moment, is hen aangeraden bedoeld bureau van politie niet te verlaten. Naar ik vernam, zyn die personen nadien met een auto weggehaald.

Vorenstaende verklaringen zyn door my, verbalisant, in concept opgenomen en derhalve niet geteekend.

Hiervan op ambtseed opgemaakt dit proces verbaal te Amsterdam, geteekend en gesloten, den 26sten Februari 1941.

G E Z I E N:

De Commissaris van Politie
te Amsterdam. (Sectie IV)

Voor eenzijdig afschrijven
J. van Zwan.

Politie te Amsterdam

Afschrift-

PROCES-VERBAAL

HOOFDBUREAU e BUR.

e SECTIE e AFDEELING

No.

ONDERWERP:

Verhoor van getuige.

2

In verband met proces-verbaal No 30 F van 13 Februari 1941 van de 4e Sectie, 2e Afdeeling, hoorde ik, ondergetekende, JAN DEN HARTOG, agent-rechercheur van politie te Amsterdam, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, dienstdoende aan de 4e Sectie, 2e Afdeeling, op 27 Januari 1941:

GERARDUS DE BOER,

geboren 3 September 1908 te Haarlem, van beroep lijstennaker, wonende Surinameplein 88 III te Amsterdam (West), die verklaarde: "Ik ben lid van de W.A. van de Nationaal Socialistische Beweging in Nederland. Op Dinsdag 11 Februari 1941, des namiddags te onstreeks 7 uur, marcheerde ik met een groep W.A. mannen door de Zwanenburgerstraat naar het Waterlooplein te Amsterdam. Op het Waterlooplein werden wij aangevallen door een groot aantal Joden, waarop ik met de groep W.A. mannen van het Waterlooplein weg trok naar de Blauwbrug. Tijdens dit weg trekken, zag ik op den hoek van de Zwanenburgerstraat en het Waterlooplein een mij onbekenden man staan, die in de richting van onze groep W.A. mannen een geweer afschoot.

Ik zag namelijk, dezen man daar staan met een langwerpig voorwerp in zijn handen, het had wel de vorm van een geweer. Eerst droeg hij dit voorwerp met één einde recht voor zich uit in horizontalen stand, toen bracht hij het in verticaal stand, met het einde wat hij eerst voor

zich uit droeg, naar den grond, bijna onmiddellijk daarna bracht hij dit voorwerp weer in horizontalen stand met het einde wat eerst naar den grond gericht was naar voren en zag ik toen uit dit voorwerp een vuurstraal komen en hoorde ik meteen een harden knal.

Ik heb niet bemerkt of iemand door dit schot getroffen is, ik ben direct met de groep W.A. mannen weg gegaan en heb dezen man niet meer gezien. Wel kan ik verklaren, dat ik, even vóór dat dit schot gelost werd, nog drie schoten heb hooren lossen met een dergelijk geluid als van dit schot afkomstig. Politie of militairen zag ik op dat oogenblik niet in de buurt. Het signalement van dezen man kan ik als volgt beschrijven: Ongeveer 1,60 meter lang, hij droeg een geelachtig gekleurde broek en donkerblauw werkjasje. Op dit werkjasje, was op het linkervoerpand een donkere vlek. Het blauwe werkjasje, hetwelk u mij thans vertoont (ik, verbalisant vertoont aan getuige het blauwe werkjasje, hetwelk de verdachte Prenger bij zijn aanhouding droeg) is een soortgelijk jasje als ik door genoemden man had zien dragen. De donkerblauwe broek welke u mij vertoont (ik, verbalisant, vertoont aan aangever de broek welke de verdachte Prenger bij zijn aanhouding droeg) is niet dezelfde als welke ik door genoemden man had zien dragen, daar de broek geheel anders van kleur is. "Meer kan ik in dezen niet verklaren".

-Ik-

PROCES-VERBAAL No. HOOFDBUREAU e BUR.
e SECTIE e AFDEELING

Ik, verbalisant, verklaar nog, dat het blauwe jasje, hetwelk de verdachte Prenger bij zijn aanhouding droeg, in verband met het feit, dat Prenger thans in het Wilhelmina-Gasthuis te Amsterdam verpleegd wordt, aldaar gewassen is, het linker voorpand geen donkere vlek vertoont en niet meer is na te gaan of op dit jasje een donkere vlek geweest is. Vorenstaande verklaring is door mij in concept opgenomen en derhalve niet geteekend.

En heb ik hiervan op mijn ambtseed opgemaakt dit proces-verbaal, hetzelve gesloten en geteekend te Amsterdam, 27 Februari 1941.

Coll.

was get.

Voor eensluidend afschrift geteekend,

Gezien:
DE COMMISSARIS VAN POLITIE
in de 4e Sectie
te
A M S T E R D A M.

Was get.